

Umhverfismatsdagurinn 2016

Samráðsferli: Vesen eða vannýtt tækifæri?

Auður H Ingólfssdóttir, lektor við Háskólann á Bifröst

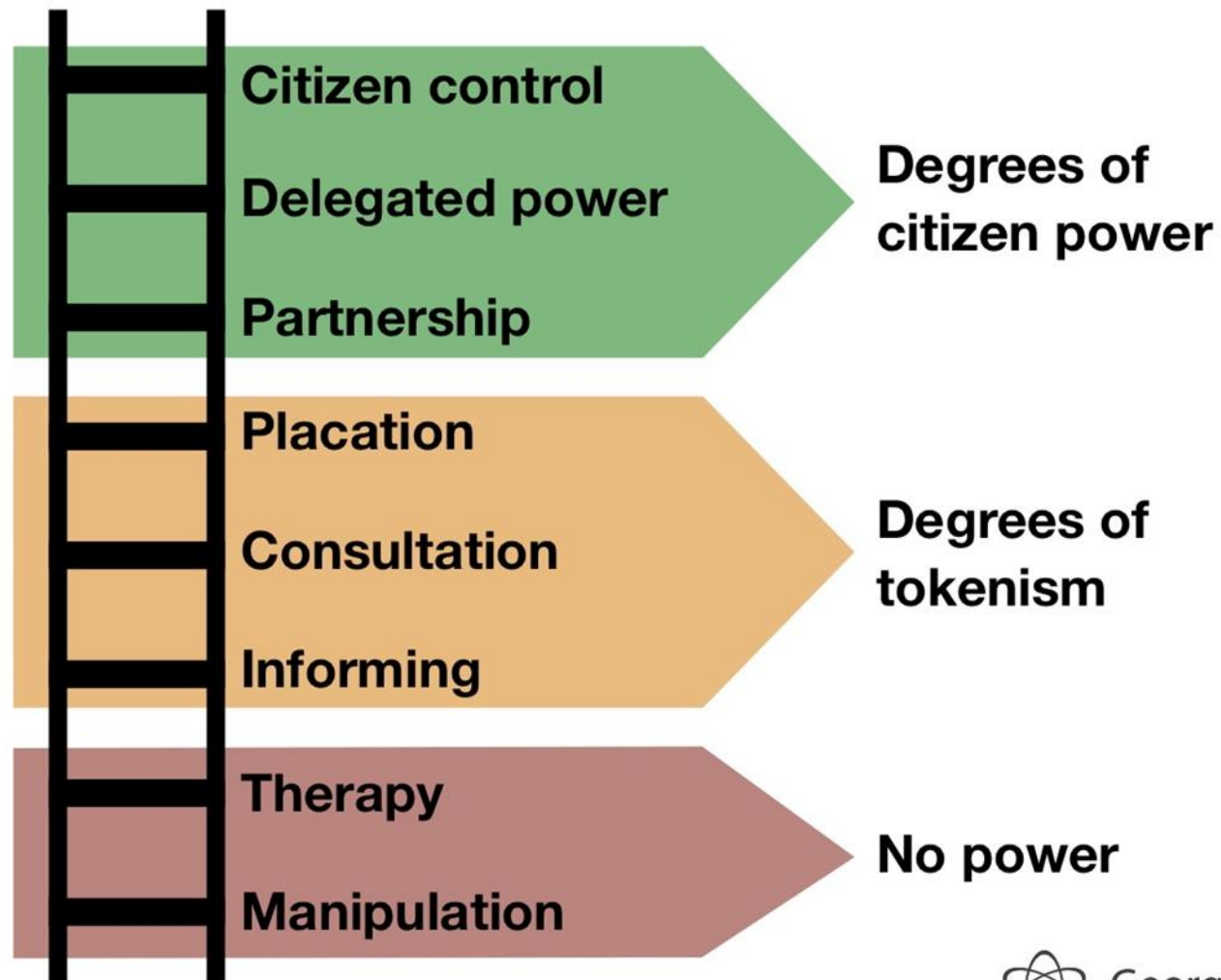
Erindi á málþingi Skipulagsstofnunar, 9. júní 2016

Til hvers samráð?

- ▶ Til hvers?
 - ▶ Gagnsærra (og sanngjarnara?) ferli?
 - ▶ Upplýstari og efnislega betri ákvarðanir?
- ▶ Um hvað?
 - ▶ Málefni sem snúa að sameiginlegum hagsmunum íbúa
 - ▶ Margslungnir hagsmunir takast á
 - ▶ Umhverfis- og skipulagsmál í brennidepli
- ▶ Við hverja?
 - ▶ Beinir og/eða óbeinir hagsmunaaðilar? Hversu langt á að teygja sig?
- ▶ Hvernig?
 - ▶ Umsagnarferli, opnir fundir, notkun upplýsingataækni, heimskaffi eða þjóðfundarform

Arnstein (1969) Ladder of citizen participation

Íbúalýðræði?

Samráðsferli?

Einhliða áróður?

George Julian
Knowledge Transfer Consultancy

Samráðsvettvangur fyrir fyrsta hluta Rammaáætlunar (1999-2003)

- ▶ Í kjölfar djúpstæðs samfélagslegs ágreinings um einstaka virkjunarkosti
- ▶ Samráð í formi faghópa (fjölmargir sem gátu tilnefnt fulltrúa í faghópa)
- ▶ Landvernd var falið að stýra samráðsvettvangi, fjármunum var veitt í þennan þátt en ekki skilgreint að öðru leyti hvað skyldi felast í samráðinu

- ▶ Fundir haldnir víða um land
 - ▶ Fundarform
 - ▶ Framsetning á efni funda
 - ▶ Úrvinnsla úr upplýsingum sem fram komu á fundum

Sjálfbærniverkefni Alcoa og Landsvirkjunar (2005-2006)

- ▶ Sjálfbærniverkefni Alcoa Fjarðaáls og Landsvirkjunar var sett á laggirnar til að fylgjast með áhrifum framkvæmda við Kárahnjúkavirkjum og álverið í Reyðarfirði á samfélag, umhverfi og efnahag á Austurlandi.
- ▶ Fyrirtækin fengu til liðs við sig fulltrúa ýmissa hópa, **bæði með og á móti** framkvæmdunum og myndaður var samráðshópur sem vann að verkefninu.
- ▶ Verkefnið gengur út á að fylgst er með þróun vísa sem í flestum tilfellum eru tölulegir mælikvarðar sem gefa vísbendingu um þróun umhverfismála, efnahags og samfélags á byggingar- og rekstrartíma álvers og virkjunar.
 - ▶ Var ráðgjafi við verkefnið fyrstu misserin og fylgdist með (og tók þátt í) ferlinu
 - ▶ Frumkvöðlaverkefni – byrjað með autt blað
 - ▶ Hvernig tókst til hvað varðar samráðspáttinn? Hverjar voru helstu hindranir?

Breytt samfélagsviðhorf gagnvart samráði?

- ▶ Fjölbreytilegri aðferðir við skipulag íbúafunda, t.d. íbúáþing
- ▶ World Café fundarformið
- ▶ Þjóðfundurinn 2009:
 - ▶ Form umræðurnar miðar að því að virkja samanlagða visku og innsæi fjöldans
- ▶ Nýir möguleikar með nýrri tækni og samfélagsmiðlum

- ▶ Til umhugsunar:
 - ▶ Hvar í ferlinu er samráð gagnlegast?
 - ▶ Hugarflug – autt blað – hvert leiðir það? Nennir fólk að taka þátt ef markmiðin eru ekki skýr?
 - ▶ Hver á að borga fyrir samráð? Hver á að stýra ferlinu? Skiptir það máli?
 - ▶ Skriflegar umsagnir eða samráð á opnum fundum? Kostir og gallar?

Samráðsferli – Helstu kostir og gallar

Kostir

- ▶ Betra ferli?
 - ▶ Gagnsærra ferli
 - ▶ Sanngjarnara? Fleiri raddir sem heyrast og fjölbreytilegri sjónarmið?
 - ▶ Sameiginleg ábyrgð þeirra sem koma að ferlinu? (ownership)
 - ▶ Hægt að koma í veg fyrir mótmæli á síðari stigum?
- ▶ Betri ákvarðanir?
 - ▶ Hefur víðtækst samráð áhrif á hvers konar ákvarðanir eru teknar?
 - ▶ Er hægt að færa rök fyrir að ákvarðanir eftir víðtækt samráð séu á einhvern hátt „betri“ en ef samráðinu væri sleppt? Hvað segir reynslan okkur?

Gallar

- ▶ Vesen:
 - ▶ Tímafrekt og kostnaðarsamt
 - ▶ Getur flækt ferlið
- ▶ Skilar samráð endilega betri niðurstöðu?
- ▶ Missa þeir sem bera ábyrgð tökum á sjálfu ákvörðunartökuferlinu?
- ▶ Er þátttaka áhugasamra íbúa endilega „lýðræðislegri“ leið en ef ákvörðun er eingöngu í höndum kjörinna fulltrúa?